

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Философски

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	С	0	4	0	1	1	3

Социология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	3	3	7

СОЦИОЛОГИЯ НА ТРУДА

Преподавател: Доц. П. Славова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Подготовка на презентация	10
	Подготовка на проект и инструментариум за изследване	40
	Подготовка на читателски фиш	40
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	подготовка на читателски фиш (ЧФ)	20%
2.	разработване на проектно задание за изследване (ПЗ)	40%
3.	разработване на инструментариум за регистрация на данни (И)	30%
4.	публично представяне на резултатите (ПП)	10%

Крайната оценка (КО) се формира по следната формула, в която точките от 1 до 4 имат различна тежест, т.е. $КО = 0,2 * ЧФ + 0,4 * ПЗ + 0,3 * И + 0,1 * ПП$

Крайна оценка формират само студентите, изпълнили задачите по т. 1-4. Студентите, явяващи се на поправителна сесия, представят същите четири компонента на изпита, изискуеми при явяване на редовна сесия.

При неизпълнение на някоя от задачите от 1 до 4 се получава служебна слаба оценка, участваща във формирането на общата оценка. Слабата оценка по някои от компонентите не означава, че студента не може да разработва останалите компоненти.

Задължително е спазването на поставените срокове за изпращане на четирите компонента, формиращи оценката. При забавяне на изпращането им за проверка, за всеки просрочен ден се отнема по една точка от оценката. Задължително е поэтапното предаване на компонентите, не се приема предаване на писмени разработки от 1 до 4 „на куп“, в края на семестъра.

Критерии на оценяване	
За оценка „Отличен“	- разработване на читателски фиш (виж форма за читателски фиш), според посочените изисквания, показващи умения за разбиране, критичен анализ и отграничаване на социални от социологически проблеми, хипотези, аргументи и данни от различни източници. - разработено проектно задание по предварително посочени критерии (виж форма за проектно задание), показващо умения и знания за обвързване на теоретичен модел с емпирична работа; - изпълнение на проекта чрез разработване на инструментариум за регистрация и анализ на данни. Не се изисква регистрация на данни. - представяне на проектната идея под формата на публична презентация/ постер, показваща разработването ѝ според посочените критерии.
За оценка „Много добър“	Същите като за отлична оценка, но качеството на изпълнение на задачите е по-ниско.
За оценка „Добър“	Същите като за отлична оценка, но значимо по-зле разработени и/или един липсващ изпълнен критерий (според разписаните във формата за проектно задание).
За оценка „Среден“	Същите като за отлична оценка, но значимо по-зле разработени и/или липсва изпълнението на няколко изпълнени критерия.

Анотация на учебната дисциплина:
Съдържанието на дисциплината е ориентирано първо от идеята, че трансформациите в труда трябва да се разглеждат в контекста на конкретни социално-икономически и технологични трансформации, характеризиращи различни исторически периоди на 20-ти и 21-ви век. На второ място, от разбирането, че проблемите на труда (организация, контрол и автономия, умения, достъп до работни места и др.) трябва да се разглеждат едновременно като социални (проблемна ситуация) и изследователски/ социологически проблеми.   Изхождайки от тези предпоставки, лекционният курс е разделен на четири части: 1. <i>Епохата на индустриалните революции в Европа и появата на труда като проблем</i>; 2. <i>Индустриален труд и появата на обществата на масовата консумация</i>; 3. <i>„Мрежово общество“ и труд в контекста на обществата на услугите</i>. Във всяка една от трите части се дискутират сходен тип проблеми, постоянстващи в хода на модерността (наемен и ненаемен труд, контрол и автономия, организация на труда, отчуждение и загуба на квалификация, призвание, признание, сдружаване и представителство, права, достъп до работни места и пр.), но по различен начин, в зависимост от контекста на епохата. Чрез този подход се цели да се постави акцент върху трансформациите в труда, и тяхната вграденост в историята, която, поставена в нов контекст, води до нови и различни резултати, изискващи ново обяснение и концептуализация.   Работата по време на упражненията в аудитория е организирана под формата на групово дискусия на конкретен текст. Текстът е прочетен предварително и анализиран писмено от един студент, изготвили читателски фиш. Читателските фишове се представят по време на упражнение и се дискутират от групата, както и самият текст по същество. За всяко упражнение има предвидени два текста – основен и алтернативен. Студентите имат право да избират текста върху който ще работят. Алтернативният

текст винаги е на английски и/ или френски, като целта е да се стимулират студенти да разработват и анализират текстове на чужд език, но само ако се чувстват подготвени за това.¹

В допълнение към обсъждането на текстове и читателски фишове, по време на упражненията ще се обсъждат и емпирични материали (интервюта, статии от преса, архивни материали, статистически данни и анализи). Целта е да се открива проблемна ситуация въз основа на емпиричен материал и да се прави опит тя да бъде дефинирана като проблем за изследване, както и да се идентифицират различни източници за извличане на данни и методите за регистрация и анализ.

Курсът не търси пряка тематична и методологическа обвързаност между лекционния материал и текстовете за анализ и дискусия, макар че често такава има. В хода на курса, текстовете, както и емпиричните материали могат да бъдат заменени с други при желание от студентите и преподавателя. Работата на студентите в извън-аудиторно време е организирана около различни дейности: прочит и анализ на текст и подготовка на читателски фишове, подготовка на изследователски проект, създаване на инструментариум.

Предварителни изисквания:

Няма предварителни изисквания

Очаквани резултати:

1. Чрез структурата и съдържанието на лекционната част да запознае студентите с основни проблеми в изследванията на труда и на професиите в контекста на различни социално-икономически трансформации на модерните общества.

2. Чрез работата по време на семинари и чрез самостоятелната подготовка за тях да обучи студентите на изследователски умения (подготовка и реализация на изследователски проект) и приложението им при изследвания на различни ситуации, свързани с труда.

Важни дати:

Предаване и дискусия на читателски фишове и текстове за семинарни занятия – текущо – всяка седмица

16.04. 2018 г. Предаване на изследователски проект (до 17 ч.)

30.04. 2018 г. Получаване на писмени и устни бележки по проектното задание (до 17 ч.)

21.05. 2018 г. Предаване на разработен инструментариум (до 17 ч.)

31.05. 2018 г. Получаване на писмени и устни бележки по инструментариума (до 17 ч.)

9.06. 2018 г. Еднодневна конференция за публично представяне на проекти, след която се обявяват крайните оценки от курса.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1. Седмица	Въведително занятие: Запознаване със структурата и съдържанието на курса и с организацията на работата по време на лекции и упражненията. Появата на труда като проблем. Разграничения на понятията труд, професия, заетост, работа. “Дисциплинарна кариера” на Социология на труда като академична дисциплина. Двете големи традиции – френска и англосаксонска в изследванията на труда: Sociologie du travail и Industrial relations. Българската традиция в изследванията на труда и институционализация на дисциплината. Семинар: подготовка за изготвяне на читателски фиш, представяне на текстовете за упражненията и разпределянето им за прочит, анализ и подготовка на читателски фишове, изработване на регламент за работата по време на упражненията.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
Част 1. Епохата на индустриалните революции в Европа и появата на труда като проблем		
2. Седмица	<i>Парната машина и развитието на науките. Университетите и неформалните научни общества (Lunar Society). Появата на наемния труд и</i>	2 ч. л. + 2 ч. упр.

¹ Два от основните текстове за обсъждане също са на английски, поради трудното намиране на техен аналог на български.

	трансформации в корпоративната организация на занаятите и професиите. “Католически модел”, “Протестантски модел” и “Либерален модел” на труда. Виртуална визита на Science museum, London: Industrial revolutions) http://www.sciencemuseum.org.uk/visitmuseum/galleries/watts_workshop.aspx и на музея на занаятите в Троян Текст за обсъждане: Хаджийски, И. 1995. <i>Бит и душевност на нашия народ</i>. Т.2. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, стр. 145-190 Алтернативен текст: Jacoby, S. 2008, <i>Employing Bureaucracies. Managers, Unions, and the Transformation of work in the 20th Century</i>, Lawrence Erlbaum Publishers, New Jersey, Chapter 1: ”The Way It Was”: Factory Labour before 1915, pp.10-29 Емпиричен материал за обсъждане: Интервю на арх. Козаров с Уста Генчо Новков (автор на телеграфо-пощенската палата в Пазарджик, на Безистена в Ямбол, на църквата Св. Богородица в Габрово и др.), Списание на БИАД 1902 г., Речник на техническите термини в строителството, изготвен от Уста Генчо Новков, 1902 г.	
3.Сед-мица	<i>Трансформации на социалните и икономически структури на обществата (съсловия, класи, групи) и раждането на новите професии и новите форми на труд.</i> Текст за обсъждане: Moelker, R (2003) Norbert Elias, maritime supremacy and the naval profession: on Elias’ unpublished studies in the genesis of the naval profession, <i>British Journal of Sociology</i> Vol. No. 54 Issue No. 3 (September 2003) pp. 373–390 Алтернативен текст: Evetts, J. 2003 The Sociological analysis of professionalism. Occupational changes in Modern World, <i>International Sociology</i>, vol. 18 (2), pp.395-415 Емпиричен материал за обсъждане: Социално-мрежови и биографичен анализ на данни на участниците в Лунарното общество (по предварително разпределени материали за проучване в извън-аудиторно време).	2 ч.л.+2ч упр.
4.Сед-мица	<i>От отчуждението от труда (Allienation) до призванието в труд (Beruf): съдържание на труда, субективното преживяване и социално-класово отражение. Формиране на професионални идентичности.</i> Текст за обсъждане: Вебер, М. 1993. <i>Науката като призвание. В: Ученият и политикът</i>. София: Микро-принт, стр. 105-134 Алтернативен текст: Philip Hodgkiss, The origins of the Idea and Ideal of Dignity in the Sociology of Work and Employment, In: Edgell, S, G. Heidi and E. Granter (eds) <i>The SAGE Handbook of Sociology of Work and Employment</i>, London: SAGE, pp.129-147 Емпиричен материал за обсъждане: подбрани страници от книгата „Колела” на Артър Хейли, емпирично илюстриращи проблема за отчуждението в американската автомобилна индустрия и откъси от интервю с основателя на биодинамичното земеделие в България, илюстриращи проблема за призванието и за признанието.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
5.Сед-мица	<i>Работнически протести и синдикални организации, професионални сдружения и корпорации (гилдии). Труд, права, представителство, политика и политики.</i> Текст за обсъждане: Даскалов, Р. 2005. <i>Българското общество. Т.2</i>. Глава 8. Работнически въпрос и синдикално движение. София: ИК Гутенберг, стр. 275-300 Алтернативен текст: Miguel Martinez Lucio, Capital and Labour: the Shifting Terrains of Struggle and Accomodation in Labour and Employment Relations, In: Edgell, S, G. Heidi and E. Granter (eds) <i>The SAGE Handbook of Sociology of Work and Employment</i>, London: SAGE, pp.148-166 Емпиричен материал за обсъждане: Възникването на деня на труда (1 септември) и на международния ден на труда (1 май) по материали от пресата	2 ч. л. + 2 ч. упр.

	и от исторически изследвания в САЩ и Франция. (вторичен анализ на данни)	
Част 2. Индустириален (наемен) и неиндустириален (ненаемен) труд и появата на обществата на масовата консумация („Фордизъм“)		
6.Сед-мица	<i>Индустириалното производство: Контрола върху труда срещу автономията в труда. Американската индустириална социология. Тейлъризъм и Фордизъм.</i> Текст за обсъждане: Ритзър, Дж. 2008, <i>Макдоналдизация на обществото</i>, ЕМАС, София, гл.2. Миналото, настоящето и бъдещето на макдоналдизацията, стр. 47-99. Алтернативен текст: Alan Felstead, <i>The Skill Debate: Concepts, Measures and Evidence</i>, In: Edgell, S, G. Heidi and E. Granter (eds) <i>The SAGE Handbook of Sociology of Work and Employment</i>, London: SAGE, pp.225-242 Емпиричен материал за обсъждане: Елементи от филма „Хиндемит“, режисьор Андрей Слабаков (инструментариум, кодиране на данни от визуални материали и критика на визуалния материал като източник на данни)	2 ч. л. + 2 ч. упр.
7.Сед-мица	<i>Индустириалното производство (втора част): Хуманизация, конкуренция и репутация в труда. Формална и неформална организация на труда. Школа на човешките отношения.</i> Текст за обсъждане: Strauss, A. 1978. <i>Negotiations: Varieties, Processes, Contexts, and Social Order</i>. San Francisco: Jossey-Bass, chapter 11 Negotiated order and Structural Ordering, pp.245-264 Алтернативен текст: Vidal, M. <i>et all</i>. 2009. Collective work and resilience of complex systems, <i>Journal of Loss Prevention in the Process industries</i>, vol. 22 (4), pp.516-527 Емпиричен материал за обсъждане: Предстои да бъде уточнен	2 ч. л. + 2 ч. упр.
8. Сед-мица	<i>Неиндустириализирани форми на труд., „Маргинални“ и „невидими“, свободни и творчески професии. Нормалност и девиация в труда и в професиите. Чикагска школа.</i> Текст за обсъждане: Мулен, Р. 2001. От занаятчията до професионалиста: Художникът, В: Янева, А. и Стефанов, И. <i>Антология: От оригинала до кича</i>, Аскони-Издат, стр. 91-104 и Хайних, Н. 2001, Може ли да говорим за артистична кариера? В: Янева, А. и Стефанов, И. <i>Антология: От оригинала до кича</i>, Аскони-Издат, стр. 105-116 Алтернативен текст: Becker, H. (1973) <i>Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance</i>. New York: The Free Press, chapter 6 Carriers in a deviant occupational group and chapter 8 Moral Entrepreneurs Емпиричен материал за обсъждане: Части от интервюта с архитекти, работили през социализма и в условията на пост-социалистически трансформации.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
9.Сед-мица	<i>Труд, професии и социална структура на напредналото индустириалното общество. Американска функционалистка социология.</i> Текст за обсъждане: Бел, Д. 1994. Възникването на фискалната социология, В: <i>Културните противоречия на капитализма</i>, София: Народна култура, , стр. 319-351 Алтернативен текст: Stephen Ackroyd and Paul Thompson, <i>Unruly Subjects: Misbehaviour in the Workplace</i>, In: Edgell, S, G. Heidi and E. Granter (eds) <i>The SAGE Handbook of Sociology of Work and Employment</i>, London: SAGE, pp.185-204 Емпиричен материал за обсъждане: Части от интервю със синдикален лидер в преструктуриращо се индустириално предприятие във Великобритания от 1975 г. Извлечение от книгата на Watson, T. (2005). <i>Strategic Managing of Human Resources</i>. London: Financial Times Management.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
Част 3. Трудът в контекста на обществата на услугите („Пост-фордизъм“)		
10.Сед-мица	<i>Трудът в контекста на обществата и икономиките на услугите. Загуба на сигурност, десиндикализация и индивидуализация в труда. Трансформации в</i>	2 ч. л. + 2 ч. упр.

	<i>индустриалния и неиндустриалния труд.</i> Текст за обсъждане: Boltanski, L. & Chiapello, E. 2007. Dismantling the world of work, In: <i>The New Spirit of Capitalism</i>, Verso, London, New York, pp. 17-53 Алтернативен текст: Brint, S. 2001 Professionals and the 'Knowledge Economy': Rethinking the Theory of Postindustrial Society, <i>Current Sociology</i>, July 2001, Vol. 49(4): 101–132 Емпиричен материал за обсъждане: предстои да бъде уточнен	
11.Седмица	<i>Работни места и пазари на труда. Траектории на професионализация и типове кариери.</i> Текст за обсъждане: Granovetter, M. 1994, Getting a Job (2nd ed.), Chicago university press, Chapters 1 and 2 Алтернативен текст: Предстои да бъде уточнен. Емпиричен материал за обсъждане: Данни от количествено сравнително изследване на студенти по социология от 4 университета в България (работа по време на следване, вход в пазара на труда, смяна на работни места, ориентация към професионална реализация).	2 ч. л. + 2 ч. упр.
12.Седмица	<i>Информационните и комуникационни технологии и промяната в съдържанието и организацията на труда,. Труд в контекста на „мрежовото общество“. Гъвкавост на труда.</i> Текст за обсъждане: Кастелс, М. (2004) Възходът на мрежовото общество.Т.1.София: ЛИК., стр. 281-282 (Трудовият процес в информационната парадигма) Алтернативен текст за обсъждане: Poster, W. 2007. Who’s on the Line? Indian Call Center Agents Pose as Americans for U.S. Outsourced Firms. <i>Industrial Relations</i>, v. 46 (2), pp.271-304 Емпиричен материал за обсъждане: Данни от интервюта на дипломирани по социология, заети в агенции за он-лайн маркетинг и в кол-центрове.	
13.Седмица	<i>Продължение от лекция 12. Фокус върху глобалните вериги и „изнесените“ работни места (outsourcing), „стъпления таван“, (де)квалификацията и продължаващото обучение.</i> Текст за обсъждане: Стендинг, Г. 2013. <i>Прекариятът, новата опасна класа</i>, София: Изд. къща „Труд и право“, глава (стр. 15-59) Алтернативен текст: Рьону, Ж. 2009. Мениджмънтът на човешките ресурси като фактор за стратегическа десоциализация. Един малък „анализ на случай“” Франс телеком, <i>Социологически проблеми</i>, кн.3-4, стр. 284-294 Емпиричен материал за обсъждане: Сравнение на трудови договори от публична и частна компания.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
14.Седмица	<i>Труд и групи в риск: жени, деца и младежи. Неравенства в труда.</i> Текст за обсъждане: Тодорова, С. и колектив. (2002) Детския труд (състояние, проблеми, перспективи), В. Тилкиджиев, Н. и Дончев, Ст. (съст.) <i>Социологически перспективи</i>. София: Академично издателство „проф. М. Дринов“, стр. 275-293 Алтернативен текст: Glass, Ch. 2008, Gender and Work during Transition. Job Loss in Bulgaria, Hungary, Poland, and Russia, <i>East European Politics and Societies</i>, vol. 22, pp.757 – 783 Емпиричен материал за обсъждане: предстои да бъде уточнен.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
15.Седмица	<i>Труд и мобилност: емигрантски труд, професионалисти номади, доброволчески труд.</i> Текст за обсъждане: Султанова, Р. (2003) Транснационализъмът като подход при изучаването на постмиграционният опит на мигрантите, В: Карамихова, М. (със.) <i>Да живееш там, да се сънуваш тук. Емиграционни процеси в началото на XXI век</i>, Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия, София, 2003, стр.268-291. Алтернативен текст: Parker, R. 2002. The Global Economy and Changes in the Nature of Contingent Work, In: Berberoglu, B. <i>Labour and Capital in the Age of</i>	2 ч. л. + 2 ч. упр.

	<i>Globalization. The Labour Process and the Changing Nature of Work in the Global Economy</i> , Rowman, Littlefield Publishing, New York – Oxford, pp. 107-123 Емпиричен материал за обсъждане: Среща с доброволци в центрове за работа с деца.	

Конспект за изпит - няма

Библиография

Основна: виж библиографията след всяка лекция

Допълнителна:

Grint, K. 2005. *The sociology of Work*, Polity Press, Cambridge, 3rd edition

Розенберг, Н и Бърдзел, Л.Е. 1993, *Как западът забогатя : Икономическо развитие на индустриалния свят*, изд. Интерпринт, София

Библиография по методология на социологическото изследване

Becker, H. 1996, *Tricks of the trade. How to think about your research while you`re doing it*, Chicago university press, part 2 Imagery, pp.10-35

Becker, H. 1986. *Writing for Social Scientists: How to Start and Finish Your Thesis, Book, or Article*. University of Chicago Press, Chicago

Дата: 12.01.2018 г.

Съставил: доц. П. Славова